

# **Koruma Mevzuatı V**

**RK 502 Kültürel Miras ve Koruma Mevzuatı**

**Doç. Dr. Fatma Zehra ÇAKICI**

# Yasal Çerçeve

- Kanunlar
- Kanun Hükmünde Kararnameler
- Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri
- Uluslararası Sözleşmeler
- Tüzükler
- Bakanlar Kurulu Kararları
- İlke Kararları
- Yönetmelikler
- Tebliğler
- Yönergeler
- Genelgeler
- Diğer Mevzuat
- Sözleşmeler
- Protokoller

# **ilke Kararları**

# İlke Kararları

- İlke kararları, kültür ve tabiat varlıkları yüksek kurulu tarafından alınan kararlardır.
- Koruma kurullarında alınan kararların bu ilke kararları ile çelişmemesi gerekir.

# 37 Nolu ilke kararı

**Yerleşim Alanlarında, Mevcut Arkeolojik Sitlerin veya Önceden Varlığı Bilinmeyen Ancak Yeni Yapılanma, Alt Yapı Çalışmaları ya da Doğal Afetler Sonucu Ortaya Çıkan-Çıkarılan Kültür Varlıklarının Korunması ve Değerlendirilmesine İlişkin Kararlar.**

Sit alanı ilan edilerek müze denetiminde sondaj ve kazı çalışmalarının yapıldığı yerlerde sıkça kültür varlığına rastlandığı, doğal afetler sonucu yer altında bulunan kültür varlıklarının açığa çıkabildiği yazılı ve sözlü başvurulardan anlaşılmaktadır.

**Bu Kapsamda;**

**1. Her ne şekilde olursa olsun sit alanı ilan edilen ya da edilmekte olan açığa çıkarılan taşınmaz kültür varlıklarının bilimsel yöntemlerle araştırılması, kazılarının yapılması, temizlenmesi yerinde teşhir edilerek kent arkeolojisine kazandırılmasına uygun olduğuna**

**2. Plan vermeyen, küçük boyutta olan ve yerinde korunmasına olanak bulunmayanların bakanlığın uygun göreceği yere uzmanların denetiminde kaldırılabilmesine**

**3. Ortaya çıkarılan Kültür varlıklarının, plan veren ya da tamamlanabilir mimariye sahipse, ait olduğu dönemin özgünlüğünü yansıtıyorsa, antik kent dokusuna aitse bitişik komşu parsellerde de yayılma eğilimi gösteriyorsa boyutlarına bakılmaksızın, uygun koruma yöntemleriyle yerinde teşhirine**

**4. Bu kültür varlıkları özel mülkiyetteyse kamuya geçirilmesi, kamuya geçirilemiyorsa tüm giderlerin mülk sahibince karşılanması öncelikle bilimsel kazısı, korunması, yerinde teşhirin sağlanması, ancak kamuya açık sergilenmesi asıl amaç olmak üzere mülk sahibinin bu alanda yapmak istediği Bakanlığın izin ve koruma bölge kurulunun uygun göreceği projeler kapsamında kültür varlıklarına zarar vermemek ve koruma koşullarına aykırı olmamak koşuluyla izin verileceğine, proje yapılacaksa projeden önce parselin proje alan kapsamında plan tadilatının yaptırılması istenirse**

**III. Derece arkeolojik sitlerdeki koruma ve kullanmaya yönelik uygulamaların Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunun 05.11.1999 gün ve 658 sayılı ilke kararındaki hükümler dikkate alınarak ilgili koruma bölge kurullarınca değerlendirilmesine, karar verildi.**

# 658 Nolu İlke Kararı

## Arkeolojik Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları

**I. Derece Arkeolojik Sit:** Aynen korunacak sit alanlarıdır.

**II. Derece Arkeolojik Sit:** Günümüzde kullanılmakta olan tescilsiz yapıların basit onarımlarının yürürlükteki ilke kararı doğrultusunda yapılabileceğine; I. derece arkeolojik sit koruma ve kullanma koşullarının a,b,c,ç,d,e,f, maddelerinin geçerli olduğuna,

**III. Derece Arkeolojik Sit:** Öneri yapı yoğunluğu, mevcut imar planı ile belirlenmiş yoğunluğu aşmayacaktır, alana gelecek işlevler uyumlu olacaktır. Gerekli alt yapı uygulamaları, öneri yapı gabarileri, yapı tekniği ve malzemesi, mevcut ve olası arkeolojik varlıkların korunması ve değerlendirilmesini sağlayacak bir biçimde çözümler getirilecektir.

**Kentsel Arkeolojik Sitler:** Planlama çalışmaları sırasında; alana gelecek işlevler uyumlu olacaktır. Günümüz koşullarının gerektirdiği altyapı hizmetlerinin proje aşamasından itibaren kültür katmanına zarar verilmeyecek ve toprak kullanımı en alt düzeyde tutacak biçimde ele alınacaktır. Öneri yapı gabarileri ile yapı tekniği ve malzemesinin geleneksel doku ile uyumuna özen gösterilecektir.

# 681 Nolu İlke Kararı

## Kentsel Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları İlke Kararı

- Kentsel sitin ilanından itibaren, üç ay içinde bu alanlarda koruma amaçlı imar planı elde edilinceye kadar izlenecek kuralları tanımlayan geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartları kentsel sitin niteliklerine bağlı olarak koruma bölge kurullarınca belirlenir.
- Kentsel Sit Alanlarında Uygulama ve Denetleme
- Kentsel Sit Alanlarında Aykırı Uygulamalar
- Vakıflar Genel Müdürlüğünce Gerçekleştirilecek Uygulamalar

# 681 Nolu İlke Kararı

## Kentsel Sit Alanlarında Uygulama ve Denetleme

### 1. Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları Belirlenmemiş Alanlarda

Tadilat ve Tamirat

Tescilli Yapılarda Esaslı Onarım

### 2. Geçiş Dönemi Koruma Esasları ve Kullanma Şartları Belirlenmiş Alanlarda

Tadilat ve Tamirat

Tescilli Yapılarda Esaslı Onarım

Tescilsiz Yapılarda Esaslı Onarım ve Yeni Yapılanma

### 3. Koruma Amaçlı İmar Planı Bulunan Alanlarda

Tadilat ve Tamirat

Tescilli Yapılarda Esaslı Onarım

Tescilsiz Yapılarda Esaslı Onarım ve Yeni Yapılanma



# 762 Nolu İlke Kararı

Sit alanlarını içeren 1/25000 ölçekli çevre düzeni planlarının, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurullarında değerlendirilmesine ilişkin konunun uygulamada çıkan sorunlar nedeniyle Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulunda değerlendirilmesi sonucunda;

- Çevre düzeni planları, hangi mevzuat kapsamında hangi idare tarafından yapıp onaylanmış ise, yapılacak ilave ve revizyonların da sit statüsü dikkate alınarak çevre düzeni planını yapan idare tarafından yapılması ve onaylanması gerektiğine karar verildi.

# 712 Nolu İlke Kararı

## Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" in Uygulanmasında Ortaya Çıkan Sorunların Değerlendirilmesi

- 2863/17: "...İki yıl içinde koruma amaçlı imar plânı yapılmadığı takdirde, geçiş dönemi koruma esasları ve kullanma şartlarının uygulanması, koruma amaçlı imar plânı yapıncaya kadar durdurulur. Bu iki yıllık süre içinde zorunlu nedenlerle plân yapılamadığı takdirde koruma bölge kurulunca bu süre bir yıl daha uzatılabilir"
- Kültürel ve doğal değerlerimizin korunmasının en önemli araçlarından biri olan, koruma amaçlı imar planlarının yapımı için Kanunla verilen süre göz önüne alınarak, konunun ilgili idarelere hatırlatılmasına,
- Uygulamada ortaya çıkan sorunlar göz önüne alınarak; "Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimine Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik" ile ilgili çalışmaların Bakanlıkça planlama yetkisine sahip kamu kurum ve kuruluşları ile birlikte gerekli koordinasyon sağlanarak yürütülmesine,

# 679 Nolu İlke Kararı

- Koruma Kurullarınca alınacak sit ve geçici dönem yapılanma koşullarına ilişkin kararlar ile alt ölçekli planların değerlendirilmesinde Çevre Düzeni Planlarının dikkate alınmasının, koruma ilkeleri açısından irdelenmesinin önemli olduğu açıktır.
- "Doğal Sitler, Koruma ve Kullanma Koşulları"na ilişkin ilke kararlarımızda da varsa Çevre Düzeni Planlarının dikkate alınması ifade edilmiştir.

# 420 Nolu ilke kararı

## Planlama Sırasında Etkileme Geçiş Alanı Olarak Göz Önüne Alınması Gerekli Görülen Alanlara (Planlama Sınırları) İlişkin Esaslar

Ülkemizde bulunan korunması gerekli kültür varlıklarının ve sit alanlarının korunması ve yaşatılabilmesi için planlama disiplini altında koruma olgularının birleşmesi gerekmektedir. Sit alanlarının korunabilmesi için sadece sit alanlarının değil doğrudan etkileyen geçiş bölgelerinin de sit alanı ile birlikte bir planlama anlayışı içinde ele alınması zorunludur.

Bu nedenle;

1. Koruma amaçlı imar planları yapımı sırasında sit bölgeleri ile bütünlük gösteren, yoğunluk ve yerleşme düzeninin sit bölgeleri ile uyum içinde oluşması ve gelişmesi öngörülen, siti bütünleyen alanlardan;

a) Daha önceden sit sınırları içindeyken sit sınırları dışına çıkarılmış - bozulmuş sitlerin,

b) Sit sınırları dışında tutulmuş korunacak sokak, meydan yapı grupları ve benzerlerinin,

c) Sit bölgeleri arasında kalmış sitleri doğrudan etkileyen kurul denetiminin yapılamadığı alanların,

Planlama sırasında "Etkileme Geçiş Alanı" olarak planlama sınırları içerisinde alınmasına,

2. Bu alanların, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü veya ilgili koruma kurullarının önerisi ile ilgili koruma kurullarınca belirlenmesi, planlama sırasında değiştirilmesi gerekli görülürse yine ilgili koruma kurulu görüş ve kararının alınmasına,

3. Bu alanlarda ilgili koruma kurulu kararı ile plan değişiklikleri yapılabileceğine, karar verildi.

# 660 Nolu İlke Kararı

**Taşınmaz Kültür Varlıklarının  
Gruplandırılması, Bakım ve Onarımları**

## **Yapı Grupları**

- 1. Grup Yapılar**
- 2. Grup Yapılar**

## **I. MÜDAHALE BİÇİMLERİ**

- 1) Bakım**
- 2) Onarım**
  - a) Basit Onarım**
  - b) Esaslı Onarım (Restorasyon)**
    - Sağlamlaştırma (Konsolidasyon)
    - Temizleme (Liberasyon)
    - Bütünleme (Reintegrasyon)
    - Yenileme (Renovasyon)
    - Yeniden Yapma (Rekonstrüksiyon)
    - Taşıma (Moving)
- 3) Yeniden Yapma (Rekonstrüksiyon)**

## **II. ESASLI ONARIM İLKELERİ**

## **III. UYGULAMANIN DENETLENMESİ**

## **IV. YOK OLAN TESCİLLİ YAPILARA İLİŞKİN İŞLEMLER**

# 660 Nolu İlke Kararı

## RÖLÖVE-RESTİTÜSYON-RESTORASYON PROJESİ HAZIRLAMA ESASLARI

### I. GENEL HUSUSLAR

### II. PROJE HİZMETLERİ

#### II. 1. Mevcut durumun belgelenmesi

#### Mutlak hazırlanması gereken belgeler

##### II. 1. 1. Rölöve Çizimleri

##### II.1. 2. Yapım Tekniği ve Malzeme Kullanımı

##### II. 1. 3. Fiziksel Durumun Değerlendirilmesi

##### II. 1. 4. Yapının Analizi

#### II. 2. Restitüsyon Projesi

#### II. 3. Restorasyon ve Yeni Kullanım Projesi

# 663 Nolu İlke Kararı

**Taşınmaz Kültür Varlıkları ile Korunması Gerekli Kültür Varlığı Özelliği Gösteren Yapıların Tespiti ve Korunmalarına İlişkin Konuların Değerlendirilmesi Aşamasında Dikkate Alınacak Esaslar**

**Bu binaların tespiti ve korunmalarına ilişkin konuların değerlendirilmesi aşamalarında;**

- **Korumaya değer sivil mimari özelliklerinin toplu bulunduğu alanlarda yapı odaklı olmayıp alanın korunmaya alınması ve mevzuatta olmayan tanımların kullanılmamasına,**
- **Yakın çevresi önemli olmayan durumlarda ise parsel ölçeğinde karar verilebileceğine karar verilmiştir.**

# 696 Nolu İlke Kararı

## Arkeolojik, Doğal, Tarihi Sit Alanları ile Sit Alanları Dışındaki Tescilli Kültür ve Tabiat Varlığı Parsellerinin Koruma Alanlarındaki Tescilsiz Parsellerde Uygulamaların Denetlenmesi ve İskan İzni

Doğal, arkeolojik ve tarihi sit alanları ile sit alanları dışındaki tescilli yapıların koruma alanlarındaki tescilsiz parsellerde,

- Koruma kurulunca onaylı projesiyle yapılaşma izni alan ve inşaatı biten yapılara, onaylı projesine uygun olduğuna dair fenni mesul ve belediyesinin (veya valilik) teknik raporu ile uygulama sonrası fotoğraflarının koruma kurulu müdürlüğünce incelenerek, müdürlüğün uygun görüşü yazısı doğrultusunda iskan izni verilebileceğine,
- Belediyesince (veya valilik) projesi onaylanarak yapılaşma izni alan ve inşaatı biten yeni yapılara ise uygulamanın geçiş dönemi yapılaşma koşullarına, koruma amaçlı imar planına ve projesine uygun olduğuna dair belediyesince (veya valilik) hazırlanacak teknik rapor ve uygulama sonrası fotoğraflarının koruma kurulu müdürlüğüne iletilerek müdürlüğün uygun görüşü yazısı doğrultusunda iskan izni verilebileceğine,
- Onaylı projesine geçiş dönemi yapılaşma koşullarına ve koruma amaçlı imar planına aykırı uygulama yapılmış olması halinde belediyesince (veya valilik) hazırlanacak teknik rapor ve fotoğrafların değerlendirilmek üzere koruma kuruluna iletilmesine, inşaat yarım ise koruma kurulu kararı alınmadan inşaatı devam edilemeyeceğine, inşaat tamamlanmış ise iskan izni verilemeyeceğine, yapının geleceği ile ilgili kararın koruma kurulunca alınmasına, onaylı projesine, geçiş dönemi yapılaşma koşullarına ve koruma amaçlı imar planına aykırı uygulamaların sorumluları hakkında İmar Kanunu ile 2863 sayılı Kanunda yer alan yaptırımların uygulanacağına,



# 664 Nolu İlke Kararı

## Sit Alanları Dışındaki Üzerinde Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı Bulunan Parsellerin Koruma Alanı İlke Kararı

Koruma alanı belirlenmemiş sit alanı dışındaki tescilli parsellerde, bu parsele komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parsele cephe veren parsellerin koruma alanı olarak kabul edilmesine, bu alanlarda gelecekte yapılacak uygulamalarda aksaklıklara neden olunmaması için Koruma Kurulundan karar alınmadan herhangi bir uygulama yapılamayacağına karar verildi ve 635 sayılı ilke kararı iptal edildi.

# 773 Nolu İlke Kararı

- Önceden alınmış ilke kararları doğrultusunda koruma şansını kaybetmiş veya mimari özelliğini tümü ile yitirmiş veya kamu yararına kaldırılması gerekli görülerek fotoğrafları ile rölöveleri alınarak koruma bölge kurulu kararları gereğince yerine imar mevzuatına göre uygulama yapılması izni verilmiş korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı parsellerinin tescil kayıtlarının kaldırılmasına ve bu parsellerin komşu parsellerine ilişkin konuların koruma bölge kurullarına getirilmemesine karar verildi.

# 775 Nolu İlke Kararı

**Sit alanlarında, koruma alanlarında ve tescilli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına bitişik parsellerde yer alan, yürürlükteki mevzuata göre kullanma izin belgesi bulunan tescilsiz yapılarda; Çatı aktarımı, oluk onarımı, boya-badana ve benzerlerine bakım; ahşap, madeni, pişmiş toprak, taş vb. çürüyen ya da bozularak eksilen mimari öğelerinin özgün biçimlerine uygun olarak aynı malzeme ile değiştirilmesi, bozulan iç ve dış sıvaların, kaplamaların, renk ve malzeme uyumu sağlanarak özgün biçimlerine uygun olarak yenilenmesi ilgili koruma bölge kurulu kararı alındıktan sonra ilgili Valilik ve Belediyesinin denetim ve sorumluluğunda yapılabilecektir.**

**Sit alanlarında, koruma alanlarında ve tescilli taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarına bitişik parsellerde yer alan, yürürlükteki mevzuata göre kullanma izin belgesi bulunmayan tescilsiz ve kaçak yapıların tadilat ve tamiratlarına izin verilemeyecektir. Tadilat ve tamirat izni verilen tescilsiz yapıların onarım öncesi ve sonrasına ilişkin rapor, fotoğraf, kroki ve belgelerin uygulama sonrasında ilgili koruma bölge kurulu müdürlüğüne iletilecektir.**

# 731 Nolu İlke Kararı

## Vakıflar Genel Müdürlüğü İdare ve Denetiminde Olan Cami, Mescit, Türbe vb. Kültür Varlıklarının Müdahale Biçimleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü' nün kontrol ettiği ya da idare ettiği mazbut ve mülhak vakıflara ait olan taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile gerçek veya tüzel kişilere ait camiler, kervansaraylar, türbeler ve mescitler gibi kültür varlıklarının korunup değerlendirilmesi; koruma bölge kurulları kararından sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür. Burada bahsedilen mazbut veya mülhak vakıflara ait kültür varlıklarının ruhsatsız tadilatları malzemeye ve biçime uygun bir şekilde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılır.

Mazbut Vakıf: Vakıflar Kanunu hükümlerine göre Genel Müdürlükçe yönetilecek ve temsil edilecek vakıflar ile mülga 743 sayılı Kanunun yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve Vakıflar Genel Müdürlüğünce yönetilen vakıflara “Mazbut Vakıf” denir.

Mülhak Vakıf: Vakıflar Kanunu'na göre, mülga 743 Sayılı Türk Kanunu Medenisi' nin yürürlük tarihinden önce kurulmuş ve yönetimi vakfedenlerin soyundan gelenlere şart edilmiş vakıflara mülhak vakıflar deniliyor.

# 729 Nolu İlke Kararı

## Anıt – Heykeller

**Kentlerde, bir olayın, kişi veya kişilerin anısına adanmak veya toplumsal bir kavramı simgelemek amacıyla yapılmış, bulunduğu alan ve etrafındaki kentsel doku ile etkileşimi çerçevesinde taşınmaz niteliği kazanmış olan anıt-heykellerin kentsel birer simge özelliği taşımaları nedeniyle kültür varlığı olarak gerektiğinde konunun uzmanlarınca hazırlanacak rapor doğrultusunda tescil edilebileceğine**

# 665 Nolu İlke Kararı

**Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları ile Koruma Alanları ve Sit Alanları Üzerine Konulacak Her Türlü Işıklı ve Işıksız Tabelalar ile Çevresinde Yapılacak Donanımlar**

**Korunması gerekli taşınmaz kültür ve tabiat varlıkları ile koruma alanları ve her türlü sit alanlarında görüntü kirliliğine yol açan müdahalelerin ortadan kaldırılmasının esas olduğuna, Koruma Kurullarının bu hususu göz önüne alarak ilgili kurum ve kuruluşlar nezdinde girişimlerde bulunmasına ve önlemlerin alınmasına karar verildi.**